

РЕЦЕНЗИЯ

От проф.д.изк. Анелия Янева,

Югозападен университет „Неофит Рилски“, Институт за изследване на изкуствата при БАН

за дисертационния труд на *Силвина Владимирова Владова* –

ТАНЦОВ ТЕАТЪР И КОНТАКТНА ИМПРОВИЗАЦИЯ - ДВА ПОЛЯРНИ МОДЕЛА В ХОРЕОГРАФСКОТО ИЗКУСТВО И ТЕХНИТЕ ПРОЕКЦИИ В БЪЛГАРИЯ

По процедура за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ в научната специалност 8.3. Музикално и танцово изкуство

Кратки биографични данни

Докторантката на редовно обучение в катедра „Хореография“ Силвина Владимирова Владова е с много добра подготовка по специалността – бакалавър по „Театър на движението – пантомима“ в НАТФИЗ (2012) и магистър по „Хореограф-режисьор на съвременни танцови техники“ в АМТИИ-Пловдив (2015). Тя е хореограф и художествен ръководител на танцово студио *Contemporary Dance Sunrise*, а преди това – изпълнител и треньор (хореограф) в „*Роберта-балет*“; актьор и хореограф в Мим-формация „*Fire Theatre*“ .

От 2016 Силвина Владова преподава в ЮЗУ „Неофит Рилски“ като асистент на доц. Александра Хонг, където води дисциплините „Контактна импровизация“, „Танцов театър“, „Актьорско майсторство“, „Пантомима“, „Ритмика“. Нейната професионална насоченост е и причината изборът на тема за докторската ѝ дисертация към катедра „Хореография“ да бъде „*Танцов театър и контактна импровизация - два полярни модела в хореографското изкуство и техните проекции в България*“. Подобна тема е и добра възможност Силвина Владова да осмисли научните знания, натрупани в практиката.

Характеристика на дисертационния труд

Първото преимущество на дисертацията на Силвина Владова е стройно изведената структура. Разположен в 153 стр, дисертационният труд „*Танцов театър и контактна импровизация - два полярни модела в*

хореографското изкуство и техните проекции в България“ е обособен в три раздела – всеки от които е с по три глави, увод и заключение, приложения със снимков материал.

Всъщност *танцовият театър* е утвърдена жанрова форма, датирана още от втората половина на XX век във Вупертал чрез творчеството на Пина Бауш. В България танцовият театър на Пина Бауш получава известни модификации, опирайки се и на някои от идеите на Михаил Чехов за *психологическия жест*. От друга страна *контактната импровизация* все още експериментира в своите територии, сред които са и взаимодействията ѝ с жанровата форма танцов театър. Затова и Силвина Владова се спира значително по-подробно в дисертацията си на *контактната импровизация* – като стил, начин на преподаване и усвояване, възможности да гради самостоятелни жанрови форми или да бъде включвана в други жанрови форми.

Първи раздел - Теоретико-методологични основи на танцовия театър и контактната импровизация – е въвеждащ към проблематиката. Обсъждат проблеми на *танцовия театър* (в първа глава – *„Танцов театър – предшественици и модели на структуриране“*); проблеми на *контактната импровизация* (във втора глава – *„Контактна импровизация – предшественици и модели на структуриране“*) и техни отличителни особености (в трета глава).

Прецизират се понятия като „модерен“, „съвременен“ и „постмодерен“ танц и театър, като се съпоставят твърденията на западни и български творци (Леман, Лиотар, Ивон Райнър, Пеги Фелан, Камелия Николова, Асен Терзиев). Обсъжда се *танцовия театър*, който като хибриден жанр заимства както от хореографските форми, така и от драматичния театър (с. 14). Съпоставят се търсенията на Константин Станиславски, Делсарт, Лабан, Пина Бауш. Извеждат се на преден план възможностите на *танцовата импровизация* да провокира нови танцови средства в *танцовия театър*, анализират се нейни съставляващи като *мотив, импулс, проприоцепция, интероцепция, екстероцепция* (с. 24).

Като се отгласква от модела, зададен от Стив Пакстън (1972), Силвина Владова коментира основни принципи и на *контактната импровизация* и за нейни структуроопределящи елементи като *баланс, разпределяне на тежестта при поддръжки, работа с пода и с гравитацията, омекотяващо движение, минимално усилие на мускулите, сетивност в движението* и др. Представени са и някои упражнения в тази посока.

Отличията между *танцовата импровизация* и *контактната импровизация* дисертантката определя така - първата провокира нова хореография във вече зададен жанр – *танцов театър*, докато втората е базирана на различни точки на контакт между партньорите и няма предварително зададен формат, а само някои конкретизиращи изисквания.

Във втори раздел - Танцов театър и контактна импровизация в България. Модели. Усвояване. Отличия – докторантката анализира възможности за прилагане на чуждестранни практики при усвояването на танцов театър и контактна импровизация в България (в първа глава) като прави паралели между театралните експерименти на Всеволод Мейерхолд и Михаил Чехов и постановките на българските хореографи Галина Борисова, Красен Кръстев, Мила Искренова, Росен Михайлов, Виолета Витанова и Станислав Генадиев, Юлиана Сайска и др.

Едва тогава се спира подробно върху проекциите на *танцовия театър* в България (във втора глава) и върху усвояването и приложението на *контактната импровизация* у нас (в трета глава).

Двете глави изобилстват от предложения за използване в практиката на *танцовата импровизация* (в жанровата форма *танцов театър*) и *контактната импровизация* (като възможност за нови форми на взаимодействия между партньорите). Сред интересните предложения мога да отлеча – *танц с дъска; техника с фиксирана точка; едновременно повтарящо се двустранно движение; копиране на движенията на партньора; различни начини на придвижване; избор на правила при осъществяването на пространствена организация; превключване между „глобални“ и „локални“ движения; рекомбиниране на движенията - както в пространството, така и във времето; манипулиране на ограниченията при задаваните задачи* и др. Тези предложения биха могли да бъдат използвани в обучителния процес и в този аспект биха могли да се прехвърлят и в трети раздел, където по-детайлно се излагат методи за обучение.

Трети раздел - Системи и методики на преподаване на танцов театър и контактна импровизация в България – е всъщност авторският принос на дисертанта. В първа глава – „*Насоки за развитието на танцов театър и контактна импровизация в България*“ – Владова се спира и върху още една постмодерна техника - *рилийз-техника*, която коментира в паралел с контактната импровизация като възможност за „... отърсване от старите навици и наложени модели на поведение в изграждане на танца.“ (стр. 91).

Втора глава – „*Специфика на преподаване*“ – се опира на педагогическия опит на Силвина Владова. Тя подробно описва апробирани от нея

упражнения, които разработва със студентите. Те целят да се усвоят възможностите за овладяване и запълване на пространството чрез изразяване на емоционалното състояние и актьорското поведение; да обиграват предмети от бита, които са предварително зададени; да развият въображението като превъплътят в разбираема история действието от показана карикатура; да развият процеса на изразяване на емоциите докато тялото се движи (стр. 93-96), за да се стигне до темпоритмични упражнения и изграждане на танцово-движенческа структура в процеса на преминаването от конкретен танц към физикализация на даден персонаж (стр. 98). Представен е и примерен модел на провеждан със студентите час/репетиция/, разпределен в три основни подгрупи – замявка; не-сложни упражнения; сложни упражнения, като се коментират и целите, които те поставят. Обсъдени са и различни точки на контакт между партньорите - в главата, раменете, гърба, лактите, коленете, таза. А така също и контакти с неодушевени предмети – с маса, стол и др., които се третират като партньори на танцуващия. В тази посока се коментира техниката на австралийския актьор-певец Фредерик Матиас Александър и метода на руския инженер-физик, педагог и експерт по джудо д-р Моше Фелденкрайс, които оказват влияние при подготовката на движения, подходящи за лечение на скелетни и мускулни блокажи, породени от неправилно използване /насочване/ на енергията.

Трета глава – „Акценти в обучението по танцов театър и контактна импровизация в България“ – добавя още възможности при обучението като техниката за чуваемост на движението; взаимно вслушване; умения за предпазването от травми чрез усъвършенстване на уменията за правилно центриране и пренасяне центъра на тежестта; инстинктивна памет; психотехника, която ще позволи на студентите да навлизат в енергийното поле на партньора и др. За усвояването на тези базови умения освен обучението в танцовата зала биха могли да допринесат и специално организирани „работни сесии“ и форми на надигравания (джем-сейшъни). Въобще игровата природа е заложена изначално в контактната импровизация и много успешно подпомага реализациите ѝ.

Всеки раздел има свое заключение, наречено „Изводи към...“, където се посочват отличителни черти, тенденции, препоръки.

Заключението акцентира още веднъж върху основните разлики между отделните танцови техники и обобщава, че „При изграждането на представление, жанрово обозначавано като *танцов театър*, могат да бъдат включвани и *контактна импровизация*, и *танцова импровизация*, и

импулсна импровизация, и психологически жест. Танцовият театър и контактната импровизация (заедно с всички останали форми на импровизация, включително и психологически жест) обикновено са третираны като полярни модели при създаването на хореографски конструкти, тъй като *танцовият театър* е жанрова форма в хореографското изкуство, а *контактната импровизация* (заедно с всички останали форми на импровизация, включително и психологически жест) е средство за осъществяване на хореографията в жанровата форма **танцов театър**“ (стр. 132). Макар да са възможни и нейни самостоятелни прояви. Приложен е и снимков материал, който да илюстрира темата.

Библиографията обхваща 120 източници (предимно англоезични), от които 79 книги, 37 статии и 4 интернет-адреси.

По темата на дисертацията Силвина Владова има подготвени **3 статии** – две от тях са в Изкуствоведските четения на Института за изследване на изкуствата при БАН – съответно за 2019 („*Контактната импровизация. Принципи, модели, повлиявания в съвременната хореография*“ - публикувана) и 2020 („*Модели за структуриране, отличителни черти и начин на изграждане на танцовия театър*“ - под печат) и една статия („*Начални стъпки при преподаването на танцов театър и контактна импровизация*“) от Петата балканска научна конференция „Наука - образование - изкуство през 21-ви век“, организирана от Съюза на учените в България през 2019 и публикувана през 2020 в специален сборник в интернет-пространството на <http://www.usb-blagoevgrad.swu.bg/media/2082/godishnik.pdf> (стр. 525-532).

Предложената от Силвина Владова система на преподаване е апробирана в 15-те нейни авторски хореографии, реализирани през периода 2017-2020.

Основни приноси на дисертационния труд откривам във формулирането и научното дефиниране на сходни и често неясно използвани термини от танцовия арсенал като *контактна импровизация, танцова импровизация, импулсна импровизация, психологически жест*. Важен за изследването е и авторският педагогически принос, чрез който се обогатяват методи на преподаване на цитираните по-горе танцови техники. Освен това искам да напомня, че ако за *танцовия театър*, който нееднократно е обсъждан като съвременна жанрова форма, е писано немалко, то за *контактната импровизация* сведенията са малобройни. Именно това прави дисертацията на Силвина Владова особено ценна, тъй като в нея се предлага един достатъчно широк поглед върху *контактната импровизация*, където

практическите занимания достигат до нивото на научно осмисляне и обобщения. Така личният опит на докторанта намира форма да бъде полезен както за обучаващите се по *контактна импровизация* и *танцов театър*, така и за следващи изследователи на тези танцови методи, провокиращи нови хореографски произведения.

Бележки и препоръки

Бих препоръчала да бъде потърсена възможност дисертационният труд на Силвина Владимирова Вladoва *„Танцов театър и контактна импровизация - два полярни модела в хореографското изкуство и техните проекции в България“* да бъде отпечатан като учебно помагало, доколкото литературата по темата е наистина оскъдна, а той би бил от полза за учащите се в специалностите *„Съвременна хореография“* и *„Актьорско майсторство за драматичен театър“* и за всички, които се интересуват от тази материя.

При бъдещо отпечатване, препоръчвам някои реструктурирания. Например разсъжденията, свързани със системата на Станиславски, които в сегашния вид на дисертацията са в първи раздел и във финалното заключение, да бъдат преместени в първи раздел, доколкото той е свързан с достиженията на драматичния театър и с повлияванията му върху танцовия театър. Възможно е и преместването от финалното заключение в трети раздел (втора глава), когато се обсъждат темпо-ритмични упражнения.

На същия принцип, желателно е да се центрират на едно място разсъжденията за модела DPSIR (абривиатура на движещите сили /Driving force/ - Натиск /Pressures/ - Състояние /State/ - Въздействие /Impact/ - Отговор /Responses/), които сега са разпръснати в увода, в първи раздел и във финалното заключение. Моята препоръка е те да бъдат извадени от увода и заключението и да бъдат още по-подробно анализирани в първи раздел (глава трета). Или при практическото им приложение в трети раздел.

В тази насока и анализите за техниките на Александър и Фелденкрайс (от трети раздел) биха могли да влязат в първи раздел, който поставя теоретичните жалони на изследвания материал, наред с паралелите между танцовите техники и търсенията на Станиславски, Мейерхолд, М. Чехов. Ако това преместване се осъществи, тогава в трети раздел ще могат да се съберат практическите занимания, като трети раздел синтезира в себе си и глава 2 и глава 3 от втори раздел.

Тези препоръки по никакъв начин не намаляват достойнствата на дисертацията, а предлаганото реструктуриране на материала само би спомогнало за по-голямата четивност на изведените докторантски тези, в случай, че трудът се публикува като монография.

Авторефератът отговаря по съдържание на дисертационния труд.

Заклучение

Считам дисертационния труд на Силвина Владимирова Влагова *„Танцов театър и контактна импровизация - два полярни модела в хореографското изкуство и техните проекции в България“* за завършено и стойностно изследване, което за първи път у нас научно обосновава спецификите на *контактната импровизация* и нейната приложимост както в жанровата форма *танцов театър*, така и извън нея. Подобно изследване отдавна е много наложително - то обогатява научната литература, посветена на танцовото изкуство. Дисертацията е с принос и към педагогическата практика, доколкото в нея Силвина Влагова предлага своя авторска система за преподаване и по-лесно усвояване на материята.

Предвид гореизложените приноси моменти, **предлагам на многоуважаемото научно жури да присъди на Силвина Владимирова Влагова образователната и научна степен „Доктор“.**

24 август 2020

Рецензент:

Проф.д.изк. Анелия Янева